

חגיגים לקראת החגים

מהי "תשובה"?

תשובה היא תפיסה של שיפור ותיקון. אחד הרעיונות של ראש השנה ושל עשרת הימים (בין ראש השנה ויום הכיפורים) הוא התשובה.

המושג 'תשובה' מעלה, על-פי רוב, אסוציאציה של המונח 'חזרה בתשובה'.

המילה תשובה שייכת למשפחת המילים "לשוב", כלומר "לחזור". השאלה היא לאן לחזור? למה לחזור?

ובכן, הכוונה היא להתנהלות הכרחית ביחסים שבין אדם לחברו, לעצמו ולאלוהיו, והחזרה היא תיקון הדרך, חזרה למוטב, כלומר לחזור ולהתחבר אל הטוב הנמצא בתוך כל אחד פנימה, לחזור לעצמנו.

למעשה, צריך ואפשר לעשות תשובה כל יום, כל יום הוא יום חדש, ואפשר להתחיל מחדש בכל יום.

לפי המסורת היהודית, "עשרת ימי תשובה", הימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים, מיועדים לעשות תשובה. בתפילת הימים הנוראים נאמר במפורש כי תשובה ותפילה וצדקה מעבירין את רוע הגזרה.

המונח 'לעשות תשובה' איננו זהה למונח 'לחזור בתשובה' שמשתמשים בו בימינו כשמתכוונים לאנשים שהפכו לדתיים מקיימי מצוות.

המשמעות העיקרית היא לעשות תיקון כל אחד לפי אמונתו, כלומר עשיית תשובה היא למעשה ניסיון לתקן טעות שנעשתה.

השבת שחלה בתוך ימי התשובה נקראת "שַׁבַּת שׁוּבָה", ו בהפטרה קוראים מספר הושע י"ד, ב'-י': "שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל עַד ה' אֱלֹהֶיךָ כִּי כָשַׁלְתָּ בְּעֹוֹנֶיךָ".

בחודש אלול מנהג ישראל לתקוע בשופר בכל בוקר, אחרי התפילה. השופר תפקידו להעיר, לעורר את הלב לתשובה.

לדיון

1. נסו לכתוב מה צריכה לכלול 'תשובה' כדי שתהיה אמתית, לדעתכם.
2. באיזו מידה, לדעתכם, צריך להתאמץ כדי לעשות תשובה?

עם תחילת השנה / הרב יעקב רימר

עם תחילת השנה החדשה, חזק נא ה' אלהינו, את פחנו לשמע. תן לנו היכלת לשמע את מנגינות התבל ואת בכי הילד ואנחת האוהב. ונשמע את קריאת העזרה של הבודד וקול שבירת לבבו של המכה ביגונו. תן לנו לשמע את דברי רעינו, אף גם את מחשבותיהם וחלומותיהם שלא נאמרו בקול. ונשמע גם אותך ה' אלהינו, כי רק אם נשמע אותך יש לנו הזכות לקוות כי תשמע גם אתה אותנו. שמע את שאנו נודרים לך ביום זה ה' אלהינו ואלהי אבותינו ואמותינו ולואי וגם אנו נשמע נדרים אלו.

משימות

1. הטקסט שקראתם הוא מעין תפילה. הבקשה המרכזית של התפילה היא **לשמע**. יש לבקשה היבט חברתי והיבט דתי. הסבירו כל אחד מההיבטים הללו.
2. בספר מלכים א', פרק ג', פסוק ה', נראה אלוהים לשלמה בחלום ושואל אותו **"מה אתה לך"**. שלמה מבקש בפסוק ט': **"ונתת לעבדך לב שומע לשפט את עמך להבין בין טוב ורע..."** הסבירו את הביטוי "לב שומע". (האם מדובר בשמיעה פיזית?)

החליל – סיפור חסידי (על פי ש״י עגנון, ימים נוראים)

כפרי אחד היה רגיל להתפלל בימים נוראים בבית מדרשו של הבעל שם טוב ז"ל. היה לו ילד אטום לב, שלא היה יכול לתפוס אפילו צורת האותיות, כל שכן לומר שום דבר שבקדושה, ולא היה אביו מביאו לעיר, מחמת שלא ידע כלום.

כיוון שנעשה בר מצווה, נָטְלוּ אביו עמו על יום הכיפורים, כדי לשמרו שלא יאכל ביום צום קדוש מחמת חסרון ידיעה. והיה לו לילד חליל קטן, שהיה מחלל בו תמיד בשעה שהיה יושב בשדה ורועה את הצאן. נטל את החליל ונתנו בבגדו ואביו לא ידע.

היה הילד יושב כל יום הכיפורים בבית המדרש ולא התפלל, מפני שלא היה יודע כלום. בשעת תפילת מוסף אמר לאביו: אבא, רוצה אני לחלל בחלילי. נתחלחל אביו וגער בו. נתאפק הילד על כורחו.

בשעת תפילת מנחה חזר ואמר: אבא, הרשני לחלל בחלילי. גער בו אביו בנוזיפה והזהירו שלא יעז לעשות כן. וליטול אותו ממנו לא היה יכול, מחמת איסור מוקצה.

אחר תפילת מנחה חזר הנער ואמר: יהי מה, הרשני נא לחלל. כיוון שראה אביו של התינוק שהוא מבקש מאוד לחלל, אמר לו: היכן החליל? הראה לו על כיס בגדו. נטל אביו של התינוק את כיס בגדו והחזיק בידו את הכיס עם החליל, כדי שלא יוציאנו הנער ויחלל בו. עמד והתפלל תפילת נעילה, כשידו מחזקת בכיס ובחליל.

באמצע התפילה שמט הנער בחזקה את החליל מתוך הכיס ומיד אביו, ונתן קול גדול בחליל, עד שתמהו כל השומעים. כיוון ששמע הבעש"ט את הקול, קיצר מכפי הרגלו.

אחר התפילה אמר: תינוק זה בקול חלילו העלה כל התפילות והקל מעליי, שתינוק זה אינו יודע כלום, ומאחר שכל היום הקדוש ראה ושמע תפילת ישראל, נתלקח בו ניצוץ קודשו כמו אש ממש, ואש תשוקתו בערה בו כל פעם יותר ויותר עד כלות נפשו ממש, ובחוזק תשוקתו חילל באמיתות נקודת לבו בלא שום פנייה, רק לשמו יתברך לבדו, והבל פיו הנקי נתקבל מאוד לפניו יתברך, ועל-ידי זה העלה כל התפילות.

משימות

1. היכן מתרחשת עלילת הסיפור, ומתי?
2. א. כיצד מתואר הילד בתחילת הסיפור?
ב. מה התכונות הבולטות בילד, כפי שהן משתקפות לאורך הסיפור?
3. כתבו בלשונכם את דברי הבעל שם טוב לאחר שהילד חילל בחליל.
4. חפשו ומצאו מידע על הבעל שם טוב. כיצד מתקשר המידע שמצאתם עליו, לתגובתו בסיפור על מעשה הילד?
5. העתיקו את המשפט המהווה, לדעתכם, נקודת מפנה בסיפור (שינוי שחל פתאום). הסבירו את בחירתכם.
6. בסיפור זה כל תפילתו הארוכה והרצינית של הציבור אינה משתווה לנגיעה אחת בחליל מפי הילד. מה הסיבה לכך?
מהו המסר שמעביר הסיפור?
8. לפניכם מאפייני הסיפור החסידי. מצאו דוגמות מתוך הסיפור.
  - מודגשים עקרונות החסידות: שמחה, הכוונה חשובה, ולא המעשים.
  - הדמות בסיפור מוצגת כדמות מופת ומהווה דוגמה לקהילה.
  - לסיפור החסידי מטרה חינוכית.
  - כשיש יסוד פלאי, הוא מקושר בדרך כלל ל"קבלה" (תורת הנסתר), שרק יחידי סגולה יודעים אותה, תורה שעוברת מאב לבנו.
  - הדמויות אנונימיות. על-פי רוב, מלבד הרבי-הצדיק, יתר הדמויות מופיעות בעילום שם.
  - מודגשים חשיבותו וערכו של האדם הפשוט
  - מודגשת חשיבות הכוונה שבלב.
9. הסופר שלום אש כתב סיפור דומה: "הצדיק הכפרי".
על-פי סיפורו אמר הסופר שלום אש: "העיקר היא האמונה שבלב. מאמין אני כי לא הדפוסים החיצוניים מעידים על האמונה, אלא הרגש שבלב. תפילה של עם הארץ וההדיוט מלבו – לא הייתה זו תפילה מהפה ולחוף. לתפילה שתצא מלבו של אדם מתפלל אני."
הסבירו במילים שלכם, למה התכוון הסופר שלום אש באמרו "דפוסים חיצוניים", בהקשר לסיפור.
10. מה המשותף בין שני הסיפורים?